

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริต กับสำนักงาน ป.ป.ช.

Public Participation in Anti-Corruption Operation with Office of the National Anti-Corruption Commission (ONACC)

สุรียณ วงศ์สุจริต¹
Suriyon Wongsudjarid¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. 2) ประเมินโครงการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นข้อมูลหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตทั่วประเทศ ได้แก่ โค้ช กรรมการชมรม สมาชิกชมรม และเยาวชน รวมทั้งสิ้น 320 คน

ข้อค้นพบหลักคือ รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff พบว่าในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.87 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5 ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบปัญหาอุปสรรคในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 59.69 รองลงมาคือปัญหาอุปสรรคเรื่อง การมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพของสมาชิกชมรม คิดเป็นร้อยละ 52.50 นอกจากนี้แล้ว จากการประเมินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต โดยประยุกต์จากตัวแบบ ชิปปี้โมเดล (CIPP Model) พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมของโครงการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.90 คะแนน จาก 5 คะแนน

¹ นักวิจัยสังคมศาสตร์ชำนาญการ สำนักวิจัยและบริการวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อีเมล: hrcoen06@gmail.com

¹ Social Science Researcher, Professional Level, Bureau of Anti-Corruption Research Academic Services, Office of the National Anti-Corruption Commission, E-mail: hrcoen06@gmail.com

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต คือ สำนักงาน ป.ป.ช. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น ควรพิจารณาวงเงินที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น ขนาดพื้นที่ของจังหวัด และควรเพิ่มเติมรายการค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแผนงานเมื่อมีความจำเป็น เช่น การลงพื้นที่เพิ่มเติม หรือการจัดอบรมบรรยายให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม อันจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ชมรมอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การป้องกันการทุจริต

Abstract

The objectives of this research are 1) to examine the public participation models in anti-corruption operations with the ONACC 2) to evaluate the public participation project in anti-corruption operations with the ONACC and 3) to provide suggestions to the ONACC on promoting and supporting public participation in anti-corruption efforts. The research was conducted in the form of questionnaire survey, and the quantitative research, as the major data source for collecting the primary data from participants throughout The STRONG Project, which the members are the coaches, the club committee, club members, and the juveniles from over the country in the total of 320 people.

The core of this research is the form of public participation with the anti-corruption, the STRONG MODEL Project. The outcome revealed that, an overview based on Cohen and Uphoff's concept, the public participation was at a high level with average score 3.87 of 5 points. In addition, the announced problems and obstacles from participating in this project are the struggle with the budget supporting at 59.69%, following by the obligation over the occupations, the family issues, and the health concerns at 52.50% respectively. Moreover, evaluating the STRONG Project by applying CIPP Models, the result found that the overall operation of this project was at a high level with average score 3.90 from 5 points.

Furthermore, for the policy suggestions towards the STRONG project proposing to the ONACC, it should support and encourage the public sector more, in order to involve in the evaluation process. As well, budget allocation to project action plan should be considered to meet the local context, for example, the area of the province. Also, the other expenses should be added for other necessary activities besides those

defined in the action plan, for example, the additional field trips or the additional training courses provided to the target groups. This will be one among other things to enhance the operational efficiency of the Club.

Keywords: STRONG MODEL Project, Public Participation, Anti-corruption

1. บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศ ซึ่งมีภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 33 (1) ที่ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการและกลไกที่จำเป็นในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสำนักงาน ป.ป.ช. ทั้งในส่วนของสำนักป้องกันการทุจริตประจำส่วนกลาง และสำนักงานในเขตพื้นที่ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ผ่านการจัดทำโครงการด้านการป้องกันการทุจริต อย่างไรก็ตาม โครงการส่วนใหญ่ที่ดำเนินการมีลักษณะเป็นการจัดอบรมและบรรยายให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วไม่ได้มีการติดตามหรือต่อยอดให้เห็นเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด กระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริตทุกระดับอย่างเข้มแข็งทั่วทั้งสังคมไทย โดยในยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยให้มีค่านิยมร่วมต้านทุจริต มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม และสร้างกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบ ตลอดจนบูรณาการและเสริมพลังการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการผลักดันให้เกิดสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้จัดทำโครงการเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวขึ้น คือ **“โครงการ STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริต”**

โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นโครงการที่ดำเนินการครั้งแรกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการดำเนินการครอบคลุมทั่วทั้งประเทศและเป็นโครงการที่สำนักงาน ป.ป.ช. ให้ความสำคัญ รวมถึงได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก โดยโครงการมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลักดันการป้องกันการทุจริตเชิงรุก ด้วยการเสริมสร้างให้บุคคลและชุมชนมีจิตพอเพียงต้านทุจริต จนกระทั่งพัฒนาเป็นวัฒนธรรมต้านทุจริต ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยภาคประชาชน และเครือข่ายชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตในจังหวัด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบปัญหาอุปสรรค เช่น ภาคประชาชนไม่มีกรอบการดำเนินการ

ที่ชัดเจนสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเครือข่าย หรือ ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของโค้ชในชมรม STRONG ก็ไม่มีการกำหนดให้ชัดเจนส่งผลต่อการกระทำเกินบทบาทหน้าที่ ทำให้ประชาชนเกรงกลัวต่อสำนักงาน ป.ป.ช. และส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการลงพื้นที่สำรวจตรวจสอบข้อเท็จจริง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563ก, หน้า 28, 2563ข, หน้า 65)

ด้วยเหตุนี้ โครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช.” คณะผู้วิจัยจึงเลือกโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. และผลการประเมินโครงการ นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อีกทั้งเป็นการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตร่วมกันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช.

2.2 เพื่อประเมินโครงการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช.

2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

3. นิยามศัพท์

3.1 **โครงการ STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริต** หมายถึง โครงการด้านการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการต่อต้านการทุจริตที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยโครงการมีลักษณะเป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประกอบหลักการต่อต้านการทุจริตอื่น ๆ เพื่อสร้างฐานคิดจิตพอเพียงต่อต้านการทุจริตให้เกิดขึ้นของปัจเจกบุคคล และประยุกต์โมเดล “STRONG” ของรองศาสตราจารย์ ดร. มาณี ไชยธีรานุกุลศิริ อันประกอบด้วย ความพอเพียง (Sufficient: S) ความโปร่งใส (Transparent: T) ความตื่นรู้ (Realize: R) มุ่งไปข้างหน้า (Onward: O) ความรู้ (Knowledge: K) และความเอื้ออาทร (Generosity: G) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนโปร่งใสไร้การทุจริต

3.2 **ภาคประชาชน** หมายถึง บุคคล/กลุ่มบุคคลในทุกภาคส่วนของสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. ผ่านโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต

3.3 การป้องกันการทุจริต หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้าน เฝ้าระวังและแจ้งการทุจริตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง

3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริต หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามาจับบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการด้านการป้องกันการทุจริตผ่านโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ที่จัดขึ้นโดยสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจของภาคประชาชนเอง ประกอบด้วย

- การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุมวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต และร่วมตัดสินใจเพื่อให้ได้ข้อสรุปสำหรับการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนงานของโครงการ

- การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนงานของโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เช่น กิจกรรมการสำรวจพื้นที่ที่ผิดกฎหมายหรือที่มีความเสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย กิจกรรมการประชุมต่าง ๆ กิจกรรมการประชาสัมพันธ์

- การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เช่น เกิดเครือข่ายชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ในการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสการทุจริตในพื้นที่

- การมีส่วนร่วมประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามการดำเนินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ รวมทั้งร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการ ตลอดจนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง และงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

4. การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. ดังนี้

4.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) เป็นขั้นตอนและกระบวนการสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยมีนักวิชาการและหน่วยงานของรัฐได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ

- 1) การให้ความหมายโดยนักวิชาการ พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นจำนวนมาก อาทิ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและตัดสินใจของภาครัฐ และอรรถัย กักพล (2548) ให้ความหมาย “การมี

ส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิดร่วมกันวางแผนงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

2) การให้ความหมายโดยหน่วยงานของรัฐ พบว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สำหรับการศึกษาคำนี้ ขอนิยามคำว่า “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริต” หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการด้านการป้องกันการทุจริตที่จัดขึ้นโดยสำนักงาน ป.ป.ช. ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้ง ร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช.

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1981) ได้อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Participation in Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิด มีการกำหนดและประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางเลือกมาสู่การปฏิบัติ

2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Participation in Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน

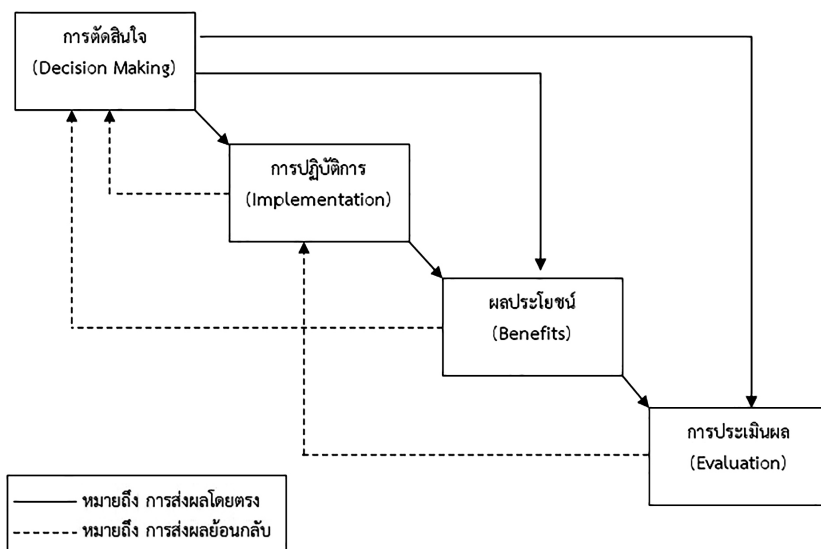
3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Participation in Benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจ มีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญ ๆ เข้ามา ทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้น หรือมีขีดจำกัด

4) การมีส่วนร่วมประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน รวมทั้งค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff

4.2 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภารกิจหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านป้องกันการทุจริต ด้านตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน และด้านปราบปรามการทุจริต โดยมีสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคลรับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. บรรลุภารกิจและอำนาจหน้าที่ ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. ดังนี้

1) การส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยมาตรา 33 บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดมาตรการและกลไกที่จำเป็นต่อการดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) การส่งเสริมให้ภาคประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งจัดให้มีช่องทางการแจ้งข้อมูล เบาะแส หรือพยานหลักฐานสำหรับการกระทำความผิดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยช่องทางดังกล่าวต้องมีวิธีการที่ง่าย สะดวก ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก และไม่ก่อผลร้ายกับผู้แจ้ง รวมทั้งดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต ตลอดจนจนเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับ

ความซื่อสัตย์สุจริต และ (2) ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอันตรายของการทุจริต รวมถึงค่านิยมที่เน้นการพึ่งพาระบบอุปถัมภ์ในสังคม เพื่อให้เกิดการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง รวมทั้งในมาตรา 142 ได้กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกัน เพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส ตามกลไกที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดตามมาตรา 33

นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. มีการดำเนินโครงการด้านการป้องกันการทุจริตต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้กับภาคประชาชนเกี่ยวกับการทุจริต กฎหมายของ ป.ป.ช. ช่องทางการร้องเรียน การเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวัง สอดส่องการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ โดยมุ่งหวังให้ภาคประชาชนแจ้งข้อมูล เบาะแส ให้กับสำนักงาน ป.ป.ช. ในกรณีที่พบการทุจริต หรือพฤติกรรมที่คาดว่าจะมีการทุจริต เช่น โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นต้น

2) การแจ้งข้อมูลเบาะแส เป็นกรณีที่ประชาชนแจ้งข้อมูล เบาะแสในกรณีที่พบพฤติกรรม การกระทำการทุจริตหรือคาดว่าจะทุจริต แล้วแจ้งข้อมูล เบาะแส มายังสำนักงาน ป.ป.ช. ส่วนกลาง สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค และสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด เพื่อดำเนินการตรวจสอบต่อไป

3) การกล่าวหาหรือร้องเรียน โดยมาตรา 60 กำหนดให้การกล่าวหาหรือร้องเรียนเจ้าพนักงานของรัฐ ว่ามีการกระทำความผิดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ และจะส่งด้วยวิธีการใด ๆ ที่จะให้คำกล่าวหาไปถึงสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ได้

4) การไปเป็นพยานในคดีทุจริต ประชาชนอาจต้องไปให้ถ้อยคำหรือข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นพยานในคดีกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. เฉพาะกรณีที่เป็นเรื่องที่มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยเน้นการศึกษาเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน ผ่านทางการดำเนินโครงการป้องกันการทุจริต และการแจ้งข้อมูลเบาะแสมายังสำนักงาน ป.ป.ช. อันเป็นผลที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ โดยเลือกศึกษาโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เนื่องจากเป็นโครงการที่มีภาคประชาชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ครอบคลุมทั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ส่วนกลางและเขตพื้นที่ และมีเนื้อหาของโครงการที่สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน เฝ้าระวัง และแจ้งเบาะแสการทุจริต

4.3 โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต

โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยสำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินการครั้งแรกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2563ค) โดยสำนักส่งเสริมและบูรณาการการมีส่วนร่วมต้านทุจริต ได้อธิบายถึงรายละเอียดของโครงการดังนี้

1) หลักการและเหตุผล

โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นโครงการที่มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแนวทางการดำเนินการตาม แผนงานบูรณาการการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดังนี้

1.1) ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 มาตรา 63

“มาตรา 63 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจาก การทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มี ประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไก ในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

1.2) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ: ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบ การบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.6: ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ทุกภาคส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต

1.3) ความสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ประเด็นปฏิรูปที่ 1: ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง กลยุทธ์ที่ 1 เร่งสร้างการรับรู้และ จิตสำนึกของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม กิจกรรมที่ 1.5 ปลุกฝัง “จิตพอเพียง” เพื่อต่อต้านการทุจริต ประพฤติมิชอบ

1.4) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต กลยุทธ์ที่ 1 ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ ส่วนรวม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมเพื่อต่อต้านทุจริต กลยุทธ์ที่ 3 ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต่อต้านการทุจริต และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต

1.5) ความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการตามแผนงานบูรณาการต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ แนวทางที่ 1 ปลุกฝังวิถีคิด สร้างจิตสำนึก ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต

2) วัตถุประสงค์

เพื่อผลักดันการป้องกันการทุจริตเชิงรุกด้วยการสร้างเสริมให้บุคคลและชุมชนมีจิตพอเพียง ด้านทุจริตตามโมเดล STRONG จนกระทั่งพัฒนาเป็นวัฒนธรรมด้านทุจริต ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ ย่อยไว้ ดังนี้

2.1) เพื่อปลุกฝังจิตพอเพียงด้านทุจริตด้วยโมเดล STRONG แก่ประชาชนและทุกภาคส่วนใน จังหวัด

- 2.2) เพื่อปลูกฝังวิถีคิดแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งความอายและไม่ทนต่อการทุจริตแก่ประชาชนและทุกภาคส่วนในจังหวัด
- 2.3) เพื่อขยายผลการป้องกันการทุจริตเชิงรุกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนในจังหวัด
- 2.4) เพื่อขยายผลการรับรู้การทุจริตต่อประชาชนและทุกภาคส่วนในจังหวัด
- 2.5) ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ หรือชมรมอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ โดยไม่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

3) โมเดล STRONG

โมเดล STRONG เป็นการนำตัวอักษรแรกของศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายเชิงบวก จำนวน 6 คำ มาประกอบเป็นคำศัพท์สื่อความหมายถึง “ความแข็งแกร่ง” ของบุคคลและองค์กรในการต่อต้านการทุจริต โดยมีความมุ่งหวังให้ชุมชนเกิดจิตพอเพียงต้านทุจริต ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้า ด้วยการประยุกต์และบูรณาการหลักความพอเพียงเชื่อมกับความโปร่งใส การแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม การตระหนักรู้และรับรู้ปัญหาการทุจริต และร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความเอื้ออาทรบนพื้นฐานของจริยธรรมและจิตพอเพียง ตลอดจนเกิดเครือข่ายชุมชนจิตพอเพียงต้านทุจริตและเป็นแกนนำสร้างวัฒนธรรมไม่ทนต่อการทุจริต ซึ่งโมเดล STRONG ได้มีการสร้างและพัฒนาโดยตรงศาสตราจารย์ ดร.มาณี ไชยธีรานุวัณศิริ ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 - 2562 แสดงได้ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 โมเดล STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต พ.ศ. 2560 - 2562

จากแผนภาพข้างต้น สามารถอธิบายนิยามเชิงปฏิบัติการ STRONG : จิตพอเพียงต้านทุจริต หมายถึง ผู้ที่มีความพอเพียงไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (S) มุ่งอนาคตที่เจริญทั้งตนเองและส่วนรวม (O) โดยใช้หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ (T) พื้นฐานจิตใจมีมนุษยธรรมเอื้ออาทร ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ต่างตอบแทน (G) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตในทางที่ชอบ (N) แต่ตื่นรู้เรื่องภัยทุจริตที่ร้ายแรงส่งผลต่อสังคม รังเกียจการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งปวง ไม่ยอมทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ (R)

4.4 การประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน คือ ความหมายที่นำเสนอโดย Scriven (1991) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่า คุณประโยชน์ หรือค่านิยมของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือผลลัพธ์ของกระบวนการที่ถูกประเมิน

นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการสอดคล้องกับความหมายที่กล่าวข้างต้น อาทิ สุวิมล ติกรานันท์ (2543) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นการกำหนดคุณค่าหรือข้อดีบางสิ่งบางอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาการดำเนินการ ซึ่งจะทำการดำเนินการเป็นไปได้อย่างทันท่วงที ในทางตรงข้ามผลการประเมินจะไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หากผลนั้นไม่สามารถใช้ในเวลาที่เหมาะสม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547) กล่าวว่า การประเมินโครงการ คือ กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการบ้าง

จากความหมายข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงานในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรับเปลี่ยน พัฒนา ขยายผล หรือยกเลิกโครงการของผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบโครงการ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งจุดเน้นที่สำคัญของการประเมินโครงการอยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ

รูปแบบของการประเมินของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam)

ใน ค.ศ. 1971 Stufflebeam และคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่มชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลการศึกษาได้อย่างน่าสนใจและทันสมัย นอกจากนั้น Stufflebeam ยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมิน

อีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง นับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมินจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model

รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model” ซึ่งศักดิ์ชัย ภูเจริญ (11 กรกฎาคม 2553) ได้สรุปประเด็นในการประเมินดังนี้

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน **ขั้นตอน** การประเมินกระบวนการนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ แต่การประเมินผลแบบนี้ไม่ได้ให้ความสนใจต่อเรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการเท่าที่ควร

การศึกษาครั้งนี้ได้ประยุกต์จากตัวแบบชิปปีโมเดล (CIPP Model) ของ Stufflebeam มาใช้ประเมินการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. เนื่องจากเป็นตัวอย่างที่เหมาะสมกับการประเมินความสำเร็จของโครงการหลังมีการดำเนินโครงการแล้ว โดยมีประเด็นการประเมินที่สำคัญดังต่อไปนี้

การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หรือแผนงานของโครงการที่ดำเนินการ

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานสอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ด้านการวางแผน ด้านการจัดกิจกรรม/วิธีการจัดกิจกรรม ระยะเวลาจัดกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ด้านการติดตามประเมิน

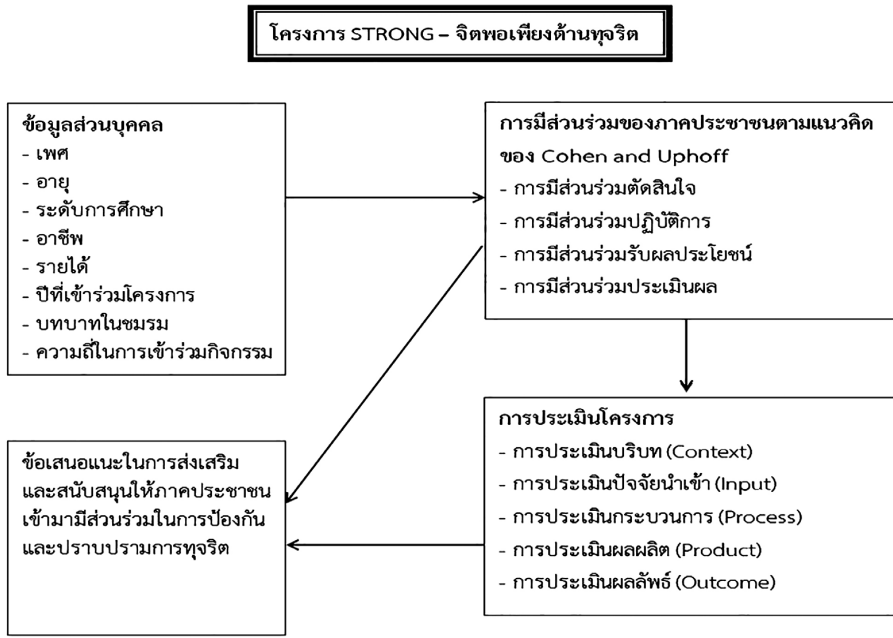
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการสอดคล้องหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงการนำผลที่ได้จากการดำเนินโครงการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และเกิดการขยายผลต่อไป

4.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม คณะผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) เนื่องจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมด้านการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. มีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปแบบของ Cohen and Uphoff มากที่สุด อีกทั้งรูปแบบดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ รายได้ จากปัจจัยดังกล่าวนำมาผนวกเข้ากับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ ปีที่เข้าร่วมโครงการ บทบาทในชมรม ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งหลังจากที่ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริตแล้ว ย่อมเกิดการรับรู้ต่าง ๆ จากการเข้าร่วมโครงการ ทำให้สามารถประเมินโครงการได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการโดยได้ประยุกต์จากตัวแบบซีบีโม่เดล (CIPP Model) ของ Stufflebeam มาใช้ประเมินโครงการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับสำนักงาน ป.ป.ช. เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการประเมินความสำเร็จของโครงการ หลังมีการดำเนินโครงการแล้ว โดยในการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมและการประเมินโครงการตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ปรากฏในแผนภาพที่ 3 สามารถได้ข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตต่อไป

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นข้อมูลหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นข้อมูลรอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากร คือ ผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตทั่วประเทศ ได้แก่ โค้ช กรรมการชมรม สมาชิกชมรม และเยาวชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 42,821 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563ค, หน้า 26)

2) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรการคำนวณตามตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% ($\alpha=0.05$) คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 พื้นที่การดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบด้วย ส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) และเขตพื้นที่ (จำนวน 9 ภาค) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดให้ส่วนกลางและเขตพื้นที่เป็นชั้นภูมิ (Stratum) และทำการสุ่มตัวอย่างตามชั้นภูมิ ดังนี้ 1) พื้นที่ส่วนกลาง เก็บข้อมูลในกรุงเทพมหานคร 2) เขตพื้นที่ จำนวน

9 ภาค ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก เพื่อให้ได้จังหวัดตัวอย่างในแต่ละภาค ๆ ละ 2 จังหวัด

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริต ในแต่ละจังหวัด ๆ ละ 20 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

ตารางที่ 1 ขนาดตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่รายจังหวัด

สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค	สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด	จำนวน (คน)
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 1	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดนนทบุรี	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสระบุรี	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 2	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดชลบุรี	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดตราด	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 3	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดอุบลราชธานี	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดศรีสะเกษ	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 4	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสกลนคร	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 5	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดน่าน	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดเชียงราย	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 6	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดนครสวรรค์	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดอุทัยธานี	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 7	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดราชบุรี	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 8	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดภูเก็ต	20
สำนักงาน ป.ป.ช. ภาค 9	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดตรัง	20
	- สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสงขลา	20
กรุงเทพมหานคร		20
รวม		380

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ปีที่เข้าร่วมโครงการ บทบาทในชมรม และความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม) ส่วนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคที่พบ

จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 2 ระดับ ได้แก่ ใช่-ไม่ใช่ ส่วนที่ 4 การประเมินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ นอกจากนี้ ในส่วนของการประเมินผลลัพธ์ยังให้ผู้ตอบเลือกคำตอบจากรายการที่กำหนด และให้เติมคำตอบตามความเป็นจริงร่วมด้วย และส่วนที่ 5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

4) การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามมาทดสอบความตรง (Validity) ด้วยการหาค่า IOC จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสำรวจ จำนวน 3 ท่าน โดยนำข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มาใช้ในการเก็บข้อมูล และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.95

5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1) ข้อมูลส่วนบุคคล และปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริต วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ร้อยละ (Percentage)

5.2) การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต และการประเมินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3) การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ประกอบด้วย

1.1) ผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ได้แก่ โค้ช กรรมการชมรม สมาชิกชมรม และเยาวชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความพร้อมที่จะสามารถให้ข้อมูล และมีผลงานการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันการทุจริตในพื้นที่ของตนเอง จากสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2) วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีบทบาทสำคัญในโครงการจากสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลในการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก

สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (คน)
สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดนนทบุรี	- ผู้เข้าร่วมโครงการ	2
	- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ	2
สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดน่าน	- ผู้เข้าร่วมโครงการ	2
	- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ	2
สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสกลนคร	- ผู้เข้าร่วมโครงการ	2
	- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ	2
สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี	- ผู้เข้าร่วมโครงการ	2
	- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ	2
สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดนครสวรรค์	- ผู้เข้าร่วมโครงการ	2
	- วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ	2

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับวิทยากรโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต และ (3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

6. ผลการศึกษา

6.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.60 และเพศหญิง ร้อยละ 44.40 โดยอายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 35.90 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 29.70 ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี ร้อยละ 34.40 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 31.30 ส่วนด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 24.70 รองลงมาคือ เกษตรกร ร้อยละ 19.40 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทหรือต่ำกว่า ร้อยละ 28.40 รองลงมาคือ 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 23.40 สำหรับปีที่เข้าร่วมโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ร้อยละ 30.30 รองลงมา คือ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ร้อยละ 28.10 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกรรมการในชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ร้อยละ 39.40 รองลงมาคือเป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 30.60 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ทุกครั้ง ร้อยละ 56.60 รองลงมาคือ เข้าร่วมเป็นบางครั้ง ร้อยละ 43.40

6.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff พบว่า ในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.87 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ค่าเฉลี่ย 4.03 คะแนน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย 3.91 คะแนน ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย 3.86 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ค่าเฉลี่ย 3.68 คะแนน

แรงจูงใจ/เหตุผลที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ได้แก่ (1) รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น เพจชมรม STRONG - จิตพอเพียง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด จึงมีความสนใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในชุมชน (2) ได้รับการทาบทาม/เชิญชวนจากคณะกรรมการชมรม โค้ช เจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. ให้เข้ามาเป็นสมาชิกชมรม และ (3) ได้รับการแนะนำจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการถึงประโยชน์จากการเข้าร่วม

ความคาดหวังจากการเข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการมองว่าเป็นโครงการที่ดีและน่าสนใจ เป็นจุดเริ่มต้นในการป้องปรามการทุจริตในชุมชน โดยเป็นการให้อำนาจหรือบทบาทกับภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อต้านหรือช่วยสอดส่องดูแลการทุจริตในชุมชน ทำให้การทุจริตเกิดขึ้นน้อยลง แม้จะไม่หมดไปก็ตาม รวมทั้งอยากเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างจิตสำนึก การรับรู้ ความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน เด็ก และเยาวชนให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาการทุจริตอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมและค่านิยมต่อต้านการทุจริต นอกจากนี้ อยากร่วมช่วยในการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ในการแจ้งเบาะแสการทุจริตและเก็บข้อมูลเพื่อลดภาระการทำงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วขึ้น

ทั้งนี้ หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้ว ผู้เข้าร่วมมีความคิด/ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการยังมีความคิด/ความรู้สึกที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยยังมองว่าเป็นโครงการที่ดีและควรสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากได้รับองค์ความรู้ที่หลากหลายจากหน่วยงานภาครัฐที่มาอบรม เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสอดส่องดูแลการทุจริตในพื้นที่ และนำไปเผยแพร่ให้กับประชาชน เด็ก และเยาวชนได้ อีกทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วทำให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการแจ้งเบาะแสการทุจริตซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าตอนที่ไม่มีโครงการ และยังเปลี่ยนแปลงความคิดจากแต่ก่อนมองเรื่องการทุจริต เป็นเรื่องไกลตัวไม่ใช่เรื่องของเรา แต่พอมาร่วมโครงการแล้วรู้สึกว่าการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนที่จะช่วยกัน ทำให้การทุจริตหมดไป

เมื่อพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นรายด้าน ได้แก่

1) **ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ** พบว่า ในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริต ค่าเฉลี่ย 3.97 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริตเชิงรุก ค่าเฉลี่ย 3.94 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์การทุจริตค่าเฉลี่ย 3.84

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการถึงการมีส่วนร่วมตัดสินใจ พบว่า หลังจากที่ได้รับอนุมัติให้มีการดำเนินโครงการแล้ว คณะกรรมการชมรม โค้ช และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. จะมีการประชุมเพื่อทบทวนและวางแผนการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดในแผนงาน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมจะมีการนำเสนอข้อมูล/ข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาในพื้นที่เพื่อให้คณะกรรมการชมรม โค้ช เป็นผู้ตัดสินใจ เช่น กิจกรรมการสำรวจพื้นที่/การประกอบกิจการที่ผิดหรือเสี่ยงที่จะผิดกฎหมายการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการชมรมตัดสินใจเลือกพื้นที่แล้ว ก็จะมีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อกำหนดเป็นแผนการดำเนินการและเฝ้าระวังต่อไป นอกจากนี้ ยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจออกแบบวิธีการดำเนินงานกิจกรรมภายใต้แผนงาน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านทุจริตที่กำหนดให้ดำเนินการตามแนวทางที่ชมรม STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริตเสนอ ทั้งนี้ ในส่วนของสมาชิกชมรมจะมีส่วนร่วมตัดสินใจโดยการเสนอความเห็น/ความต้องการผ่านมายังคณะกรรมการชมรมและโค้ชที่อยู่ในพื้นที่

2) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ พบว่า ในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วม ในการประชุมคณะกรรมการชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ค่าเฉลี่ย 4.10 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสำรวจพื้นที่ที่ผิดกฎหมาย/ที่มีความเสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย เช่น การรुक้าพื้นที่สาธารณะ ค่าเฉลี่ย 3.89

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการถึงการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ พบว่า คณะกรรมการชมรม โค้ช และสมาชิกชมรมส่วนหนึ่ง พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. มีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจจุดที่มีความชัดเจนว่าเกิดผลประโยชน์ขัดกัน/ผิดกฎหมาย/เสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย เช่น การรुक้าลำน้ำ การรुक้าพื้นที่สาธารณะในเขตชุมชน (ทางเท้า) การติดตั้งป้ายโฆษณาที่ผิดกฎหมายหรือรुक้าที่สาธารณะ เพื่อนำมากำหนดเป็นแผนการดำเนินการและเฝ้าระวัง นอกจากนี้ คณะกรรมการชมรม โค้ช และสมาชิกชมรม ยังมีส่วนร่วมในการประชุมและอบรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดในแผนงาน ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการในการทบทวนผลการดำเนินงานและวางแผนการดำเนินงาน การประชุมคณะกรรมการชมรม STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริต การอบรมและพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นการประชุมและอบรมเฉพาะคณะกรรมการชมรมและโค้ช และการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ประกอบด้วย คณะกรรมการชมรม โค้ช และสมาชิกชมรม

3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเกิดเครือข่ายชุมชนจิตพอเพียงต้านทุจริต และเป็นแกนนำสร้างวัฒนธรรมที่ไม่ทนต่อการทุจริตค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมา คือ การเกิดการป้องปรามการทุจริตในชุมชน ส่งผลให้การทุจริตเกิดได้ยากมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.85 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การเกิดชุมชนจิตพอเพียงต้านทุจริต ค่าเฉลี่ย 3.78

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการถึงการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า คณะกรรมการชมรม โค้ช และสมาชิกชมรม ต่างเห็นว่า จากการเข้าร่วมโครงการและมีชมรม STRONG – จิตพอเพียงต้านทุจริตเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ปัญหาการทุจริตในพื้นที่ลดลง เนื่องจากประชาชนที่เป็นสมาชิกของชมรมมีความรู้ มีการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสการทุจริตผ่านช่องทางของชมรม หรือแจ้งผ่านคณะกรรมการชมรมและโค้ช ทำให้คนที่คิดจะกระทำการทุจริตเกิดความเกรงกลัวและทำได้ยากขึ้น นอกจากนี้ ยังเกิดเป็นเครือข่ายชุมชนจิตพอเพียงต้านทุจริต เพราะ ชุมชน สถานศึกษา เริ่มตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของความเสียหายที่เกิดจากการทุจริต ซึ่งได้จากการเข้าร่วมอบรมหรือการลงพื้นที่ทำกิจกรรม

4) ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล พบว่า ในภาพรวมภาคประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.75 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วม

ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.65 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.63

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการถึงการมีส่วนร่วมประเมินผล พบว่า คณะกรรมการชมรม โค้ช และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. จะมีการประชุมคณะกรรมการชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตประจำไตรมาส โดยจะมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามแผนงานที่ส่วนกลางกำหนด ส่วนการประเมินผลจะเป็นการประเมินจากกิจกรรม เช่น ความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรม ไม่ได้มีการประเมินผลโครงการในภาพรวม รวมทั้งไม่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินการใช้จ่ายงบประมาณ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการของคณะกรรมการชมรม โค้ช สมาชิกชมรม และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. จะดำเนินการโดยสำนักงาน ป.ป.ช. ภาค

6.3 ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบปัญหาอุปสรรคในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 59.69 รองลงมาคือปัญหาอุปสรรคเรื่องการมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพของสมาชิกชมรมฯ คิดเป็นร้อยละ 52.50 และปัญหาอุปสรรคที่พบน้อยที่สุดคือเรื่องความรู้ความเข้าใจและทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 12.19

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการถึงปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การขาดงบประมาณสนับสนุนในการลงพื้นที่ของชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต
- 2) ประชาชนในพื้นที่ และสมาชิกชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตบางส่วนยังขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ในการร้องเรียน/แจ้งเบาะแสการทุจริต
- 3) ขาดการกำกับติดตามการดำเนินงาน
- 4) โครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต มีการกำหนดผลผลิตของโครงการที่เน้นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ
- 5) อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ไม่เพียงพอ
- 6) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการร้องเรียน/แจ้งเบาะแสการทุจริต

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ช. ที่รับผิดชอบโครงการถึงปัญหาอุปสรรคที่พบจากการที่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ สามารถสรุปได้ดังนี้

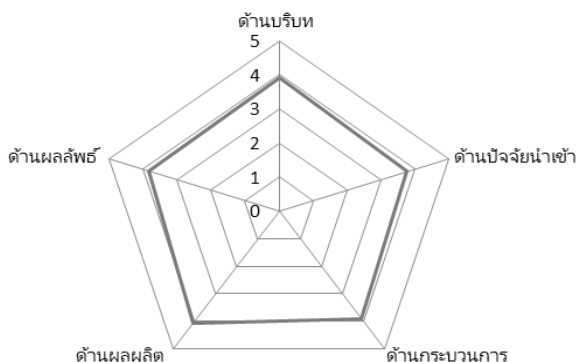
- 1) การที่สมาชิกชมรมบางคนทำงานหลายหน้าที่ (สวมหมวกหลายใบ) ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตได้อย่างเต็มที่

- 2) การไม่มีค่าใช้จ่าย เงินเดือนหรือค่าตอบแทนให้กับสมาชิกชมรม ทำให้ขาดความสนใจหรือไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่
- 3) การขาดแนวทางหรือมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลความปลอดภัย
- 4) การที่คนในพื้นที่ยังไม่รู้จักและไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ทำให้เป็นปัญหาในเวลาที่มีชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ลงพื้นที่เพื่อไปทำงาน
- 5) ความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรม
- 6) ไม่มีกำหนดขอบเขตองค์ความรู้สำคัญที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ทำให้การจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกชมรมในแต่ละจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 7) คนที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีอุดมการณ์ในการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจังมีจำนวนน้อย

6.4 ผลการประเมินโครงการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตกับโครงการ STRONG – จิตพอเพียงด้านทุจริต

การประเมินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต โดยประยุกต์จากตัวแบบซีปปี้โมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) และผลลัพธ์ (Outcome) พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมของโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริตอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.90 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผลผลิต ค่าเฉลี่ย 4.09 รองลงมาคือ ด้านบริบท ค่าเฉลี่ย 3.93 ด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ย 3.91 ด้านผลลัพธ์ ค่าเฉลี่ย 3.82 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ค่าเฉลี่ย 3.76

แผนภูมิที่ 1 ผลการประเมินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต

เมื่อพิจารณาผลการประเมินโครงการเป็นรายด้าน ได้แก่

1) **ด้านบริบท (Context: C)** พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการกับกลุ่มเป้าหมายค่าเฉลี่ย 3.97 รองลงมา คือ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการกับการดำเนินโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.95 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมของโครงการกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 3.88

2) **ด้านปัจจัยนำเข้า (Input: I)** พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสนับสนุนข้อมูล/องค์ความรู้ จากสำนักงาน ป.ป.ช. สามารถนำไปใช้ประโยชน์และเพียงพอต่อการดำเนินโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา คือ ความเหมาะสมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.90 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับจากโครงการเพียงพอต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ค่าเฉลี่ย 3.55

3) **ด้านกระบวนการ (Process: P)** พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การดำเนินโครงการตามแผนงาน ค่าเฉลี่ย 3.97 รองลงมามีอยู่ 2 ข้อ คือ การวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการรายงานผลการดำเนินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ ค่าเฉลี่ย 3.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้จ่ายงบประมาณ ค่าเฉลี่ย 3.73

4) **ด้านผลผลิต (Product: P)** พบว่า ในภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีอยู่ 2 ข้อ คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต และความตระหนักและละอายต่อการทุจริตที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ย 4.13 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องจิตพอเพียงด้านทุจริตด้วยโมเดล STRONG ค่าเฉลี่ย 4.00

5) **ด้านผลลัพธ์ (Outcome: O)** พบว่า ในภาพรวมมีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล เฝ้าระวังการทุจริตในชุมชนภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.98 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสการทุจริตในชุมชนภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ย 3.65

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล เฝ้าระวังการทุจริตในชุมชนภายหลังจากเข้าร่วมโครงการไปแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องตามมาตรการเฝ้าระวังของสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน

287 คน คิดเป็นร้อยละ 89.69 ได้แก่ การรुकกล้าพื้นที่สาธารณะ โครงการอาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม) โรงเรียน การเรียกรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ตอบแทนเพื่อโอกาสในการเข้าเรียนในสถานศึกษา (แป๊ะเจี๊ยะ) การจัดซื้อจัดจ้างเพื่อป้องกันและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) นอกจากนี้ เป็นเรื่องอื่น ๆ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 10.31 ได้แก่ การติดตามโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขปโภค นอกจากนี้ การจัดซื้อจัดจ้างอื่น ๆ ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

สำหรับการมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสการทุจริตในชุมชนภายหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วจากผู้ที่เคยแจ้งเบาะแสการทุจริต จำนวน 202 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องแจ้งเบาะแสทั่วไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 63.37 ได้แก่ เรื่องการรุกกล้าพื้นที่สาธารณะ การเลือกปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ การยกยอกทรัพย์สินของทางราชการ การเรียกรับสินบน รถบรรทุกน้ำหนักเกินพิกัดที่กฎหมายกำหนด รองลงมาคือเรื่องเกี่ยวกับโครงการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 19.31 ได้แก่ โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขปโภค โครงการอาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม) การจัดซื้อจัดจ้างเพื่อป้องกันและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) นอกจากนี้ เป็นการจัดซื้อจัดจ้างอื่น ๆ เช่น รถประจำตำแหน่ง โดยมีวงเงินงบประมาณโครงการ (โดยประมาณ) ตั้งแต่ 40,000 บาท จนถึง 80 ล้านบาท และเป็นการแจ้งเบาะแสโครงการอื่น ๆ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.33 ในส่วนของช่องทางแจ้งเบาะแสการทุจริต พบว่า ส่วนใหญ่แจ้งเบาะแสโดยการทำเป็นหนังสือ/จดหมาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 47.10 รองลงมาคือ โทรศัพท์ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 46.60 และช่องทางที่มีการแจ้งเบาะแสการทุจริตน้อยที่สุด คือ ช่องทางอื่น ๆ เช่น แอปพลิเคชัน Facebook line แจ้งต่อกรรมการชมรมและโค้ชในชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 ทั้งนี้ จากผู้ที่เคยแจ้งเบาะแสการทุจริต จำนวน 202 คน พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองจากสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 71.29 รองลงมาคือ ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 15.84 และได้รับการตอบสนองจากสำนักงาน ป.ป.ท. จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.41 และอื่น ๆ เช่น อยู่ระหว่างดำเนินการส่งเรื่อง หรือไม่ได้ร้องกับสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.47

สำหรับการมีส่วนร่วมหลังจากเข้าร่วมชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ในการเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายอื่นเพื่อเป็นการขยายผลการป้องกันการทุจริตเชิงรุก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายอื่น จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 77.88 โดยสมาชิก 1 คน มีการเข้าร่วมกับกลุ่มเครือข่ายอื่นเฉลี่ย 2 - 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มเครือข่ายนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเครือข่ายวิชาชีพ และกลุ่มเฉพาะในพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายอื่น จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 23.13 เช่นเดียวกับการสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ หรือชมรมอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการทุจริต พบว่า ชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตที่กลุ่มตัวอย่าง

สังกัดส่วนใหญ่มีการสร้างร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ หรือชมรมอื่น ๆ จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 74.38 ได้แก่ คณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด คณะอนุกรรมการจังหวัด คณะทำงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายภาคประชาสังคมในการต่อต้านการทุจริต คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานของรัฐ สมาคม/มูลนิธิ ภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน ชมรมต่าง ๆ กองทุน ตลอดจนการสร้างร่วมมือร่วมกันในชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับจังหวัด และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้มีการสร้างร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ หรือชมรมอื่น ๆ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 11.56 ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 14.06

นอกจากนี้ ในส่วนของการขอรับการสนับสนุนเงินลงทุนในการดำเนินการจากกองทุน ป.ป.ช. พบว่า ชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดส่วนใหญ่มีการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุน ป.ป.ช. จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 41.88 โดยโครงการที่ขอรับการสนับสนุนเงินลงทุนเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการทุจริตในพื้นที่ เช่น โครงการแก้ไขปัญหาการทุจริตในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โครงการขยายเครือข่ายและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตจังหวัดสระบุรี โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การขยายเครือข่าย การเฝ้าระวัง และรณรงค์การต่อต้านการทุจริตจังหวัดน่าน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุน ป.ป.ช. จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 33.13 ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

7. อภิปรายผลการศึกษา

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ในภาพรวม และรายด้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินโครงการของสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดทั่วประเทศมีรูปแบบและรายละเอียดในการดำเนินโครงการเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรม วิธีการ ผลิตผล ผลิตภัณ์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย ระยะเวลา และงบประมาณ ที่ถูกกำหนดโดยสำนักส่งเสริมและบูรณาการการมีส่วนร่วมต้านทุจริต ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโครงการในภาพรวม จึงส่งผลให้การรับรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละพื้นที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ ก่อนที่จะมีโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดก็เคยมีการดำเนินโครงการในลักษณะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมาแล้ว ทำให้เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริตในแต่ละจังหวัดย่อมมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งจากประสบการณ์ดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตได้เป็นอย่างดี อีกทั้งประชาชนเริ่มตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการทุจริตเพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานด้านการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค (สำนักงาน ป.ป.ช. ภาคและสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด) ที่มุ่งเน้นการบูรณาการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกับภาคส่วนต่าง ๆ และดำเนินการ

ขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตลอดจนการจัดทำแผนงานโครงการ กิจกรรมด้านการป้องกันการทุจริต ซึ่งในส่วนของโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการป้องกันการทุจริตเชิงรุกในการเสริมสร้างให้บุคคลและชุมชนมีจิตพอเพียงต้านทุจริต จนเกิดเป็นวัฒนธรรมด้านทุจริต มีกลุ่มเป้าหมายคือ ภาคประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีการจัดตั้งเป็นชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตขึ้นในแต่ละจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของนงกุล ชื่นพิง, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, วุฒิชัย สตันนีอด และ ปณิดา บัวทอง, (2559) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตหนองแขมและเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งรวมถึงโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตด้วย จะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมที่กระทำภายใต้โครงการที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนด โดยมีบทสรุปในทุกขบวนการ และให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้ ยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งของหลักการมีส่วนร่วมที่แท้จริงตามที่จินตนา สุขจันนธ์ (2549) ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ด้าน มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่า ภาคประชาชนไม่ได้สนใจว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในด้านใดมากกว่ากัน แต่มีความคาดหวังจากการเข้าร่วมโครงการว่า จะสามารถมีส่วนช่วยในการตรวจสอบการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้อย่างไร ตลอดจนการแจ้งเบาะแสการทุจริตและเก็บข้อมูลเพื่อลดภาระการทำงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีการจัดทำข้อเสนอแนะ โดยพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้อง และจัดทำข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การดำเนินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ในปีต่อ ๆ ไป สำนักงาน ป.ป.ช. ควรเปิดโอกาสให้ชมรม STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริตในแต่ละจังหวัด ได้มีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้น

ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน การออกแบบกิจกรรม ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ร่วมปฏิบัติ ตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชมรม ซึ่งปัจจุบันการดำเนินโครงการเป็นการดำเนินโครงการภายใต้ที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนด ถึงแม้ใน บางกิจกรรมจะมีการเปิดโอกาสให้ชมรมได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจออกแบบ/เลือกดำเนินกิจกรรมที่ เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ หรือตามแนวทางที่ชมรมเห็นควรก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นไปตามหลักการ มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation)

2) จากผลการประเมินการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการ STRONG - จิตพอเพียง ด้านทุจริต พบว่า การมีส่วนร่วมประเมินผลมีคะแนนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ดังนั้น สำนักงาน ป.ป.ช. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล มากขึ้น เช่น การประเมินผลโครงการในภาพรวม การประเมินการใช้จ่ายงบประมาณ และการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง

3) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในการร้องเรียน/แจ้งเบาะแส การทุจริตว่าข้อมูลที่แจ้งไปจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และเรื่องที่ร้องเรียน/แจ้งเบาะแสได้รับการตอบ สนองอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

4) การดำเนินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ในปีต่อ ๆ ไป หากส่วนกลาง ยังคงเป็นผู้กำหนดรายละเอียดของโครงการโดยเฉพะงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ควรพิจารณา วงเงินที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น ขนาดพื้นที่ของจังหวัด และควร เพิ่มเติมรายการค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับใช้สอยในกิจกรรมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากกำหนดไว้ในแผนงาน เมื่อมีความจำเป็น เช่น การลงพื้นที่ หรือการจัดอบรมบรรยายให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย อันจะเป็น การเสริมประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริตอีกทางหนึ่ง

5) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรกำหนดทิศทางและบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของชมรม STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ไว้อย่างชัดเจนและเป็นทางการ เนื่องจากบางพื้นที่เน้นการส่งเสริม ด้านการป้องกันการทุจริต โดยเป็นการให้ความรู้กับประชาชน หรือบางพื้นที่เน้นการเฝ้าระวังหรือสอดส่อง การดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อบทบาทหน้าที่ของชมรมไม่มีความชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ชมรมลงพื้นที่ไปในหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อขอข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเกิดความไม่พอใจได้

6) สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด อาจพิจารณาการจัดกิจกรรมในโครงการ STRONG - จิตพอเพียงด้านทุจริต ในบางกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้ มาดำเนินการในวันหยุดราชการ (วันเสาร์ - อาทิตย์) แทน เพื่อให้ภาคประชาชนที่มีภาระด้านการประกอบอาชีพในวันธรรมดา สามารถเข้ามามี ส่วนร่วมในโครงการได้

7) การดำเนินโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต ในแต่ละจังหวัด เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริตควรมีการเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณในโครงการให้แก่คณะกรรมการชมรม โค้ชตลอดจนสมาชิกชมรมได้รับทราบ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของโครงการ

8) สำนักงาน ป.ป.ช. อาจพิจารณานำค่าคะแนนที่ได้จากผลการศึกษา เช่น ระดับการมีส่วนร่วม หรือผลการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง ไปใช้กำหนดเป็นค่าพื้นฐาน (Baseline) สำหรับกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการวัดและประเมินผลโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในอนาคตได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากโครงการ STRONG - จิตพอเพียงต้านทุจริต เป็นโครงการด้านการป้องกันการทุจริตที่สำนักงาน ป.ป.ช. ให้ความสำคัญและได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ซึ่งมีการดำเนินงานต่อเนื่องและครอบคลุมทั่วประเทศมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีกลุ่มเป้าหมายหลักคือภาคประชาชน เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้าน เฝ้าระวัง และแจ้งเบาะแสการทุจริต ซึ่งในแต่ละปีจะมีการประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดโครงการตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ (แบบ นย.1) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาย่างละเอียดถึงผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ของการดำเนินโครงการนับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา สุจจาพันธ์. (2549). *การศึกษาและพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: พาณิชยพระนคร นุกูล ชื่นพัก, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, วุฒิชัย สดันทนอด, และปณิดา บัวทอง. (2559). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาเขตหนองแขมและเขตลาดกระบัง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ใน มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่, *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 (The 7th Hatyai National and International Conference)* (p. 837 - 843). มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่. <http://www.hu.ac.th/conference/conference2016/proceedings/contents.html>
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (11 กรกฎาคม 2553). *การประเมินโครงการ โดย CIPP Model*. ครูอินเตอร์.คอม ดร.ศักดิ์ชัย ภูเจริญ ภาวะผู้นำ บริหารการศึกษา. http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=630&p=1

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563ก). รายงานผลการติดตามการปฏิบัติราชการตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของสำนักงาน ป.ป.ช. ภาค และสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ในเขตพื้นที่ภาค 1 - 9. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- _____. (2563ข). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการประเมินผลสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- _____. (2563ค). รายงานสรุปผลโครงการ STRONG – จัดพอเพียงต้านทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธี และการนำไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). การประเมินโครงการ: หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: เพื่อฟ้าพรินติ้ง.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2543). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถัย กิกผล. (2548). คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- Cohen, J.M., & Uphooff, N.T. (1981). *Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evolution. Rural development committee center for international studies.* New York: Cornell University Press.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607 - 610.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus.* Thousand Oaks, CA: Sage Publications.